

УДК 338.24.021.8

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Т. Б. Шира

*Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна*

Історія виникнення та розвитку корпорації має давні корені, але в Україні зроблені лише перші кроки, які покликані сприяти поширенню цієї найбільш ефективної форми організації бізнесу. Визначено ключові переваги та недоліки корпоративних структур, що формують теоретичне підґрунтя для створення безпечних умов їх розвитку. Обґрунтовано власне визначення корпоративної безпеки. З огляду на практичні аспекти фінансово-господарської діяльності корпорації, визначено ключові завдання корпоративної безпеки. Увагу акцентовано на попередженні та ліквідації конфліктів як можливих причин виникнення загроз, між учасниками та менеджерами, а також між акціонерами, які мають різну кількість акцій.

Ключові слова: безпека, корпорація, корпоративна безпека, інтерес, загроза, акціонер.

Постановка проблеми. Пріоритетність формування методологічного базису забезпечення корпоративної безпеки підприємств в Україні сьогодні зумовлюється насамперед двома ключовими обставинами. По-перше, це необхідність створення безпечних умов розвитку для кожного суб'єкта господарювання, що визначається ризикованістю підприємницької діяльності загалом та складними умовами ведення бізнесу в Україні через тривалість трансформаційних процесів та нестабільність у національній економіці. По-друге, це важливість ролі функціонуючих сьогодні корпорацій, яку вони уже відіграють в економічних процесах нашої країни, та зростання їх впливу за аналогією з іншими країнами в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням забезпечення безпеки підприємств багато уваги приділяють вітчизняні та закордонні вчені, зокрема Л. Абалкін, О. Ареф'єва, І. Бінько, З. Варналій, О. Власюк, Т. Васильців, З. Герасимчук, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, З. Живко, О. Захаров, В. Ковальов, Г. Козаченко, О. Ляшенко, В. Мунтіян, Є. Олейніков, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Пономаренко, В. Франчук, Л. Шемаєва, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та інші. Однак доцільно відзначити недостатню увагу науковців щодо визначення поняття «корпоративна безпека» та формування відповідного теоретико-методологічного базису її забезпечення в умовах українських підприємств.

Мета статті — визначити шляхом узагальнення наукового доробку переваги та недоліки функціонування корпорацій, обґрунтувати перелік ключових завдань корпоративної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснене узагальнення наукового доробку закордонних та українських вчених [1, с. 54; 2, с. 112; 3, с. 21; 4, с. 166; 5, с. 26; 6, с. 162] дало змогу виділити низку переваг корпорації порівняно з іншими формами підприємницької діяльності (рис. 1).

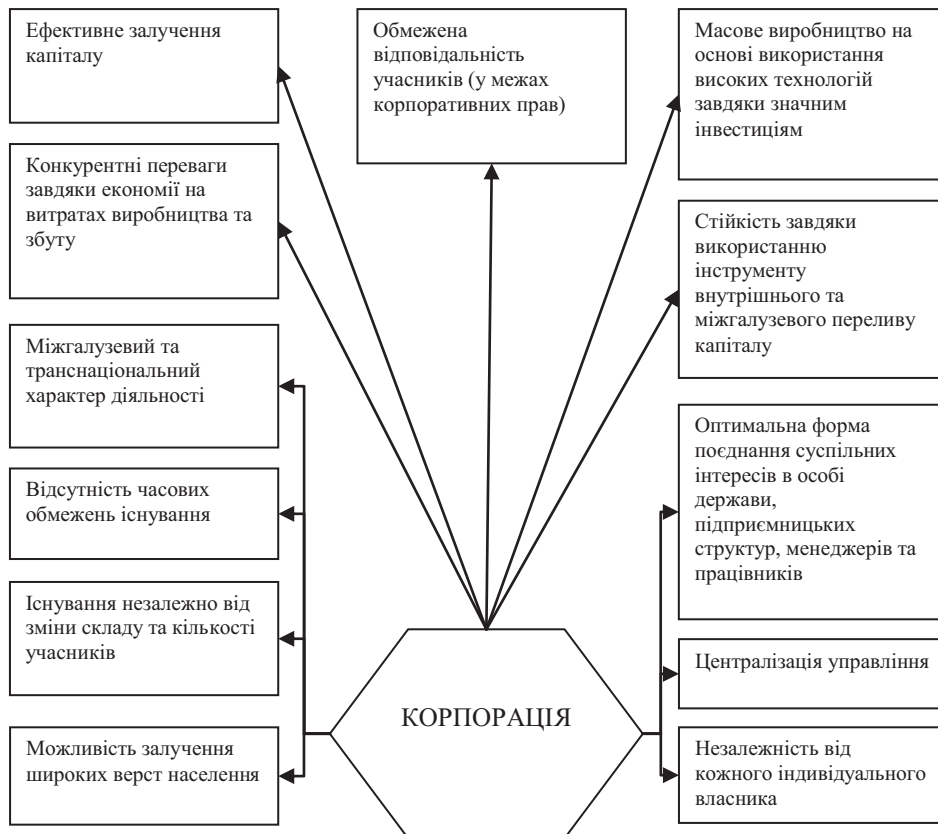

Рис. 1. Переваги корпорації

Кожна з названих переваг є важливою, але ключовими визначаємо здатність до залучення капіталу у значних обсягах та мінімізація ризиків учасниками. Обидві переваги є важливими для українських корпорацій, адже сьогодні актуальна для більшості підприємств проблема залучення фінансових ресурсів. Населення нашої країни має значні фінансові заощадження, але відсутність досвіду, зокрема участі в підприємницькій діяльності, не сприяє їх ефективному використанню. Створення та розвиток корпорацій, які беруть на себе основні ризики та уможливають отримання для громадян додаткового доходу, покликані розв'язати низку важливих проблем не лише на рівні особи чи підприємства, але й національної економіки, надавши їй необхідного поштовху для подальшої трансформації.

Дві наступні переваги корпорацій безпосередньо стосуються вирішення проблеми забезпечення корпоративної безпеки. Перша з них полягає у наявності

адаптаційних можливостей шляхом переливу капіталу та зменшення впливу нестабільності середовища функціонування через наявність достатніх ресурсів для лобіювання власних інтересів на місцевому та державному рівнях. Друга пов'язана з найманням на роботу професійних менеджерів, які здатні управляти підприємством, досягаючи та підтримуючи необхідного рівня безпеки. Названі переваги є суттєвими, а іноземний досвід розвитку корпоративних структур переконливо доводить, що саме корпорації формують кістяк кожної національної економіки. Разом із перевагами вважаємо за доцільне відзначити і наявність певних недоліків (рис. 2).

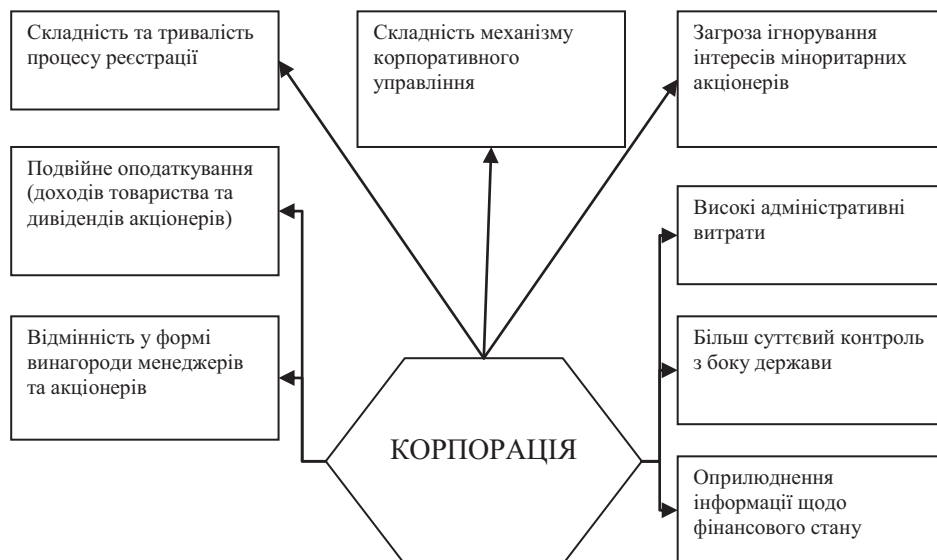

Рис. 2. Недоліки корпорації

Серед усіх недоліків доцільно наголосити, на нашу думку, на ключовому — відмінність в інтересах менеджерів та акціонерів. Ця відмінність яскраво проявляється у формі винагороди. Якщо для менеджерів — це заробітна плата, то для акціонерів — дивіденди, тобто частина прибутку, яка залишається після виконання корпорацією усіх зобов'язань. Логічно, що акціонери зацікавлені у збільшенні розміру прибутку, але менеджери є прихильниками управління, яке спрямоване на зменшення ризиків та уникнення загроз, тобто у максимальній стабільності фінансово-господарської діяльності, що забезпечує їм отримання фіксованого розміру винагороди.

Здійснений науковий пошук дав змогу виявити, що проблеми забезпечення корпоративної безпеки не приділяється належна увага. Так, сьогодні існує лише кілька визначень цього терміна, а теоретико-методологічні підходи, методичні основи та практичні рекомендації перебувають на стадії формування. У своєму дослідженні вважаємо за доцільне, формуючи визначення корпоративної безпеки, спиратися на суть двох базових понять, тобто «безпека» та «корпорація». Тому

корпоративну безпеку в нашому розумінні можна визначити як діяльність, спрямовану на досягнення взаємоузгоджених корпоративних інтересів шляхом ефективного використання наявних ресурсів та захисту від негативної дії загроз, що уможливує формування безпечних умов для стійкого розвитку підприємства.

Можна стверджувати, що корпоративна безпека є більш широким поняттям порівняно з економічною безпекою, оскільки визначає необхідність виконання більш широкого кола завдань. До цих завдань належить і контроль за процесом виробництва та реалізації продукції для виявлення невикористаних можливостей із подальшим збільшенням ефективності використання наявних корпоративних ресурсів; формування необхідного інформаційного підґрунтя для прийняття тактичних і стратегічних рішень менеджерами усіх рівнів із врахуванням безпекового аспекту, зокрема за результатами проведення ділової розвідки; захист інформаційного поля підприємства, зокрема комерційної таємниці; забезпечення фізичного захисту майна корпорації та попередження і припинення внутрішніх конфліктів між групами працівників; взаємодія із претендентами на робочі місця та персоналом корпорації для покращення системи мотивації та більш ефективного використання особистого потенціалу кожного працівника; захист корпоративних прав учасників; недопущення та ліквідація суперечностей між інтересами менеджерів та акціонерами тощо.

У широкому колі завдань, на наш погляд, на особливу увагу заслуговує те, що пов'язано не лише з узгодженням інтересів менеджерів і акціонерів, але й безпосередньо зменшення ймовірності конфліктів між учасниками корпорації. Зазначене пояснюється практично типовою структурою власності українських корпорацій, у яких контрольним пакетом акцій володіє один із акціонерів, а інша частина розподілена між великою кількістю акціонерів. Міноритарними акціонерами виступають працівники підприємства або їх родичі, які акції отримали у спадок. Така структура капіталу пов'язана з результатами приватизаційних процесів у національній економіці і є специфікою, яка ускладнює застосування іноземного досвіду забезпечення корпоративної безпеки.

Сьогодні на практиці акціонер, який володіє контрольним пакетом акцій, не лише має суттєвий вплив на корпоративне управління, але й бере участь у ньому, зокрема шляхом посилення корпоративного контролю. Зазначене суперечить базовим принципам формування та розвитку корпоративних структур, які застосовуються в країнах із розвинутою економікою, зокрема «виконання управлінських функцій відокремленими від учасників органами», що суттєво зменшують визначені вище переваги корпорацій в Україні. Така ситуація спричиняє виникнення загроз, які пов'язані із нерівністю прав учасників корпорації, адже міноритарії позбавлені не лише контролю за діяльністю корпорації та можливістю досягнення власних інтересів у вигляді доходів у розрахунок на кількість наявних акцій, але стають об'єктами зловживань з боку мажоритаріїв.

Вважаємо, що інтереси учасників полягають не лише в зростанні вартості акцій та збільшенні величини отриманих дивідендів, але й в отриманні усієї необхідної інформації, що дає змогу контролювати дії менеджерів. Інформаційна

обізнаність із поточною господарською діяльністю підприємства дає змогу суттєво зменшити ймовірність виникнення корпоративних конфліктів. З огляду на складність отримання кредитних ресурсів та їх вартість, саме довіра акціонерів сприяє отриманню необхідного капіталу підприємством для розвитку бізнесу.

У більшості українських корпорацій міноритарії, будучи обмеженими в отриманні інформації про поточну діяльність та прийнятті участі в формуванні стратегічних завдань, фактично не впливають на діяльність підприємства. Мажоритарії, посилюючи вплив на управління корпорацією, не ставлять за мету отримати максимальний прибуток для виплати дивідендів, а досягають своїх інтересів через поточну діяльність, зокрема шляхом відчуження майна та укладання не достатньо вигідних угод із підконтрольними їм підприємницькими структурами. Наслідком таких ситуацій, коли діяльність корпорації спрямована на досягнення інтересів лише частини учасників, є низький рівень корпоративного управління, що своєю чергою, актуалізує важливість посилення корпоративної безпеки.

Висновки. Підбиваючи підсумки, доцільно ще раз підкреслити, що забезпечення стійкого розвитку українських підприємств в умовах високої непрогнозованої зміни середовища функціонування є можливим лише у випадку приділення належної уваги проблемі безпеки, зокрема корпоративної. Запозичення іноземного досвіду неможливе внаслідок суттєво відмінних умов формування корпоративних структур в Україні. Вирішення проблеми забезпечення корпоративної безпеки потребує насамперед усвідомлення її сутності, окреслення кола завдань та визначення можливості досягнення. Забезпечення необхідного для ефективного функціонування та розвитку рівня корпоративної безпеки важливе з погляду переконання громадян у безпечності інвестування власних заощаджень в акції із можливістю отримання належного рівня доходу із мінімальним ризиком. Поступове наближення національної практики функціонування корпорацій до стандартів країн із розвинутою економікою уможливить максимальне використання переваг корпорацій із зменшенням недоліків. Подальшого дослідження потребує розроблення методологічних засад формування системи корпоративної безпеки в умовах українських підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Кузьменко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 170 с.
2. Гольцберг М. А. Акционерные товарищества. Операции с ценными бумагами. Фондовая биржа. Киев, 1992. 112 с.
3. Довгань Л. Є., Пастухова В. В., Савчук Л. М. Корпоративне управління : навч. посіб. Київ : Кондор, 2007. 174 с.
4. Кравчук П. Я. Сутність та передумови виникнення поняття корпоративної безпеки підприємства. *Науковий вісник Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки*. № 1. С. 165–170.
5. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства : монографія / за заг. ред. А. М. Штангрета. Львів : Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.

6. Франчук В. І. Теоретичні засади корпоративної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 7. С. 161–167.

REFERENCES

1. Aref'ieva, O. V., & Kuzmenko, T. B. (2005). Planuvannya ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. Kyiv : Vyd-vo Yevrop. un-tu (in Ukrainian).
2. Goltcberg, M. A. (1992). Aktsionerneye tovarishchestva. Operatsii s tcennymi bumagami. Fondovaia birzha. Kiev (in Russian).
3. Dovhan, L. Ye., Pastukhova, V. V., & Savchuk, L. M. (2007). Korporatyvne upravlinnia. Kyiv : Kondor (in Ukrainian).
4. Kravchuk, P. Ya. Sutnist ta peredumovy vynykennia poniattia korporativnoi bezpeky pidpriemstva: Naukovyi visnyk Volynskoho derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky, 1, 165–170 (in Ukrainian).
5. Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva / za zah. red. A. M. Shtanhreta. (2017). Lviv : Ukr. akad. drukarstva (in Ukrainian).
6. Franchuk, V. I. (2009). Teoretychni zasady korporativnoi bezpeky: Aktualni problemy ekonomiky, 7, 161–167 (in Ukrainian).

doi: 10.32403/1998-6912-2019-1-58-110-116

PRIORITY TASKS OF CORPORATE SECURITY AT UKRAINIAN ENTERPRISES

T. B. Shyra

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
shtangret.am@ukr.net*

The history of the emergence and development of corporations has long historical roots, but in Ukraine only the first steps have been taken, which are designed to contribute to the spread of this most effective form of business organization.

The priority of forming the methodological basis for ensuring the corporate security of enterprises in Ukraine today is determined primarily by two key circumstances. Firstly, the need to create a safe development environment for each business entity is determined by the riskiness of business activities in general and the difficult conditions for doing business in Ukraine due to the duration of transformation processes and instability in the national economy. Secondly, the importance of the role of corporations operating today, which they already play in the economic processes of our country and the growth of their influence, by analogy with other countries, in the future.

The compilation of the scientific heritage of foreign and Ukrainian scientists made it possible to identify a number of advantages of the corporation in comparison with other forms of entrepreneurial activity: effective attraction of capital; limited liability of

participants (within the limits of corporate rights); competitive advantages due to savings in production and marketing costs; sustainability through the use of the instrument of internal and inter-branch flow of capital; centralization of management; independence from each individual owner.

Along with the advantages, we consider it appropriate to note the presence of certain disadvantages: the complexity and duration of the registration process; double taxation (income of the company and shareholders' dividends) difference in the form of remuneration of managers and shareholders; high administrative costs.

The conducted scientific research has revealed that the problem of ensuring corporate security is not given due attention. So, today there are only a few definitions of this term, theoretical and methodological approaches, methodological foundations and practical recommendations are in the formative stage. It has been suggested to consider corporate security as an activity aimed at achieving mutually agreed corporate interests through the effective use of available resources and protection from the negative impact of threats, making it possible to create safe conditions for the sustainable development of the enterprise.

It has been substantiated that it is advisable to include in the tasks of corporate security: the control over the process of production and sales of products in order to identify untapped opportunities with a subsequent increase in the efficiency of the use of available corporate resources; the formation of the necessary informational basis for making tactical and strategic decisions by managers at all levels, taking into account the security aspect, including based on the results of business intelligence; the protection of the information field of the enterprise, in particular commercial secrets; ensuring the physical protection of corporate property and the prevention and suppression of internal conflicts between groups of workers; working with job applicants and corporate personnel to improve the motivation system and more effectively utilize the personal potential of each employee; the protection of corporate rights of participants; preventing and eliminating contradictions between the interests of managers and shareholders, etc. The attention is focused on the need to prevent and eliminate conflicts between participants and managers and certain groups of shareholders.

Keywords: *security, corporation, corporate security, interest, threat, shareholder.*

Стаття надійшла до редакції 25.04.2019

Received 25.04.2019